

УДК 94. (477. 46):378. 6:614. 849

Л. В. Богун

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ РЯТУВАЛЬНИКІВ У СИСТЕМІ ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРКАСЬКОГО ІНСТИТУТУ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ НУЦЗУ)

У статті розглянуто найважливіші сторінки історії навчального закладу. Висвітлено пошук нових форм і методів навчальної, наукової та виховної роботи. Проаналізована висока професійна підготовка у вищому навчальному закладі майбутніх працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій, наявність знань, умінь та навичок, які б дозволяли якісно виконувати свої службові обов'язки.

Вперше в даній статті розкривається основна діяльність і етапи розвитку вищого навчального закладу, який готує всебічно розвинених, високоосвічених фахівців у галузі пожежної безпеки. Кожна сторінка історії навчального закладу наповнена повагою до пожежно-рятувальної справи та професії рятувальника, оскільки героїчний досвід завжди актуальний. Професія рятувальника надзвичайно шанована в нашій країні. Ця професія важка, відповідальна, інколи небезпечна і чекає від рятувальника відповідальності, професійності і відважності.

Ключові слова: професійна підготовка, вищий навчальний заклад, історія навчального закладу.

Одним із найважливіших завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої школи України, є забезпечення якості підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог. Система освіти повинна забезпечувати підготовку кваліфікованих фахівців здатних до професійного розвитку. Одним із актуальних проблем, які залишаються у навчальному процесі вищих навчальних закладів являється якість підготовки курсантів, студентів і слухачів. Сьогодні перед вищим навчальним закладом системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій постає непроста адаптація навчального процесу до сучасних вимог.

У роботах наукових вітчизняних дослідників В. Пархоменко, А. Підгайного, А. Томіленка та інших дотично досліджується дана тематика [7, 8, 9]. Однак, комплексно та систематизовано історія вищого навчального закладу Державної служби України з надзвичайних ситуацій не висвітлювалася. Аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень з питань історії пожежної охорони показує, що здебільшого увага дослідників прикута до історії пожежної охорони, підготовки офіцерських кадрів, або зосереджена на діяльності пожежних товариств.

Тому маємо відзначити, що історія вищого навчального закладу з пожежно-технічного профілю залишається поза увагою.

Метою статті – є висвітлення найважливіших сторінок історії навчального закладу, основних етапів розвитку, сучасний стан і особливості діяльності вищого навчального закладу Державної служби України з надзвичайних ситуацій, якості підготовки висококваліфікованих фахівців пожежної охорони, пошук нових форм і методів навчальної, наукової та виховної роботи.

Свою історію навчальний заклад розпочав зі створення відповідно до наказу МВС СРСР від 26 червня 1973 р. Черкаського пожежно-технічного училища. З 10 січня 1973 р. по 29 червня 1981 р. навчальний заклад очолював кавалер ордена Слави III та II ступенів полковник внутрішньої служби Олег Едуардович Стоянович [4].

З 1 жовтня 1973 р. розпочалися заняття на щойно сформованих пожежно-тактичному, пожежно-технічному, пожежно-профілактичному циклах, на циклі суспільних наук та циклі військово-фізичної підготовки. З жовтня розпочалась діяльність навчальної пожежно-рятувальної частини. З метою підвищення ефективності навчального процесу, створення та вдосконалення навчально-матеріальної бази, пожежної техніки та озброєння, поширення передового досвіду в жовтні 1974 р. в училищі було створено бюро раціоналізації та винахідництва.

Авторитет молодого навчального закладу МВС поступово зростав. Як високу ступінь довіри до колективу можна розглядати те, що з 1975 р. на базі Черкаського пожежно-технічного училища регулярно проводилася перепідготовка працівників пожежної охорони. Згодом училище стало базовим для проведення загальносоюзних нарад керівного складу пожежної охорони СРСР.

1979-1980 навчальний рік для особового складу училища відзначився подією історичного значення.

У 1979 р. особовий склад училища розпочав підготовку до майбутнього несення служби на об'єктах Олімпіади-80 у Москві. Перед особовим складом навчального закладу стояло відповідальне завдання – забезпечувати громадський порядок в Олімпійському селищі.

Олімпійські ігри, які проходили у Москві потребували залучення до охорони громадського порядку усіх наявних у державі резервів. У той час Черкаське пожежно-технічне училище (нині Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля) підпорядковувалося Міністерству внутрішніх справ, тож до Москви були направлені курсанти-випускники третього курсу, частково – курсанти другого курсу.

Особовий склад училища у відповідності з рішенням Олімпійського оргкомітету і вказівками МВД СРСР вів саму інтенсивну підготовку по забезпеченню пожежної безпеки при проведенні Ігор XXII Олімпіади, яка проводилася в м. Москва 10 липня 1980 р., на центральному стадіоні імені В. І. Леніна [3].

Відповідно наказам і директивам МВД СРСР в навчальному закладі проводилися відповідні роботи, направлені на підготовку особового складу до несення служби на Олімпійських Іграх. Проводилися політично-виховні роботи, ряд заходів по службовій і фізичній підготовці. Перед керівним складом стояла основна задача – глибоке вивчення політичних і ділових якостей, а також перевірка підготовки командно-викладацького складу і несення служби на Олімпіаді-80.

На Іграх особовому складу, крім протипожежного захисту, належало забезпечувати громадський порядок, керівництво училища зосередило зусилля на вдосконаленні фізичної загартованості курсантів та осіб начальницького складу, вивчення прийомів рукопашного бою, оволодіння застосуванням спеціальних засобів охорони порядку.

З 19 червня по 9 серпня 1980 р. у складі окремого батальйону під керівництвом начальника училища полковника внутрішньої служби О. Е. Стояновича, а також його заступників: полковника внутрішньої служби К. Тіпцова, підполковника внутрішньої служби Г. Козенка, підполковника внутрішньої служби В. Самчука, підполковника внутрішньої служби М. Варлигіна і особового складу училища, забезпечували протипожежну безпеку Олімпійських селищ XXII Олімпійських ігор [4].

За зразкове виконання цього завдання училище (нині Академія пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля) було нагороджено Почесною Грамотою Президії Верховної Ради СРСР та Почесною грамотою організаційного комітету Олімпійських ігор 1980 р. в Москві, особовий склад училища удостоївся подяки Міністра внутрішніх справ СРСР, Московської Ради народних депутатів. Кращих курсантів і офіцерів відзначено урядовими нагородами, почесними знаками, грамотами [5].

З 30 червня 1981 р. по 27 грудня 1994 р. навчальний заклад очолював полковник внутрішньої служби Володимир Олексійович Лобода. Під його керівництвом в училищі велику увагу приділяли практичній діяльності з широким використанням технічних засобів. У навчальному процесі почали використовувати електронно-обчислювальну техніку, з'явився перший кабінет інформатики.

Для підвищення інтересу курсантів до обраної ними професії було удосконалено тематичні плани і програми з практичною направленістю, які направлені на навчання. В 1990 р. було створено цикл практичного навчання, тут була сконцентрована практична підготовка фахівця пожежної охорони за всіма напрямками: робота з технічним обладнанням, гасіння пожеж у спеціальних протигазах, управління автомобілем тощо. До речі, це був перший цикл практичного навчання серед усіх навчальних закладів МВС Радянського Союзу.

Одним з важливих місць в житті училища займав спорт. Навчальний заклад виховав 16 майстрів спорту, 50 кандидатів у майстри спорту, 185 спортсменів 1-го розряду. На честь Героя Радянського Союзу Івана

Онопрієнка Черкаське пожежно-технічне училище щорічно провидить змагання з пожежно-прикладного спорту.

У другій половині 80-х років ХХ ст. в Радянському Союзі виникають міжнаціональні конфлікти. Вірмено-азербайджанський конфлікт спалахнув через проблеми Нагірного Карабаху. Міжнаціональна сутичка була першою на території цілісного СРСР. Конфлікт вівся між двома союзними республіками, які входили до складу однієї держави. На території Азербайджанської Республіки зокрема в м. Баку в 1989 р. мали місце масові заворушення, безпорядки з використанням вогнепальної зброї, що супроводжувалися численними жертвами серед населення. Особовий склад училища у складі трьох зведених батальйонів (200 осіб кожен), сформовані з офіцерів і курсантів, більш ніж півроку здійснювали миротворчу місію з охорони громадського порядку у м. Баку Азербайджанської РСР. Очолювали батальйони офіцери Валерій Павлович Дмитрюк, Валерій Григорович Некора, Василь Борисович Самчук. Місцеве населення з великою повагою ставилось до українських миротворців. Після закінчення служби в м. Баку Азербайджанської РСР нагородили 15 осіб начальницького складу і 27 курсантів батальйону медалями За відвагу в громадському порядку, грамотами, цінними подарунками.

З 28 грудня 1994 р. по 27 березня 2004 р. та з 12 квітня 2005 р. по 13 березня 2007 р. навчальний заклад очолював кандидат технічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, генерал-майор внутрішньої служби Микола Григорович Шкарабура.

12 травня 1995 р. спільним наказом Міністерства освіти України та Міністерства внутрішніх справ України № 130/285 був створений Міжвідомчий навчально-науковий комплекс із підготовки спеціалістів для Державної пожежної охорони МВС України у складі Черкаського інженерно-технологічного інституту Міністерства освіти України та Черкаського пожежно-технічного училища МВС України.

В історії Черкаського пожежно-технічного училища 17 грудня 1996 р. відбулася визначна подія рішенням Державної акредитаційної комісії України навчальному закладу було надане право на здійснення освітньо-професійної діяльності за III рівнем акредитації.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 550 від 9 червня 1997 р. на базі училища було створено Черкаський інститут пожежної безпеки з почесним іменем Героїв Чорнобиля [6]. Для висвітлення науково-дослідної роботи, навчально-виховного процесу, громадського і спортивного життя інституту в 1998 р. розпочався випуск вісника – газета Вогнеборець.

Вперше в навчальному закладі на денній формі навчання 24 студента розпочали заняття на госпрозрахунковій основі з 1998 р. на підставі наказу МВС України № 478 Про вдосконалення структури Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля МВС України.

З 2000 р. в інституті було відкрито ад'юнктурі згідно з Положенням про підготовку науково-педагогічних та наукових кадрів у вищих навчальних

зкладах МВС України. За спеціальністю Пожежна безпека здійснювалася підготовка ад'юнктів.

З квітня 2001 р. в інституті здійснювалася підготовка освітньо-кваліфікаційного рівня магістр Державна акредитаційна комісія України надала право.

У липні 2002 р. навчальний заклад був акредитований за IV рівнем акредитації.

За високий рівень науково-педагогічної роботи, за значні досягнення у системі вищої освіти, підготовку спеціалістів для оперативно-рятувальної служби інститут отримав у червні 2003 р. диплом лауреата Рейтингу вищих навчальних закладів України Софія Київська-2003. Міжнародна кадрова академія в 2004 р нагородила інститут Орденом пошани [5].

З 2 квітня 2004 р. по 11 квітня 2005 р. навчальний заклад очолював кандидат технічних наук, доцент, генерал-майор служби цивільного захисту Володимир Степанович Бабенко.

З нагоди 13-ї річниці незалежності України у 2004 р. зведений батальйон інституту був удостоєний високої честі представляти Міністерство з питань надзвичайних ситуацій у парадах військ, які пройшли в м. Києві.

В 2004 р. на території інституту було відкрито православний храм-каплицю на честь ікони Божої Матері Неопалима купина за рахунок неї здійснюється морально-духовне виховання курсантів.

В 2006 р. відбулася урочиста подія відкриття спортивно-оздоровчого комплексу навчального закладу.

Відповідно розпорядженням Кабінету Міністрів № 681 інститут 30 серпня 2007 р. був перетворений в Академію пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля.

З 17 січня 2008 р. по 16 березня 2010 р. навчальний заклад очолював кандидат психологічних наук, доцент, генерал-лейтенант служби цивільного захисту Віталій Петрович Бут.

Значна увага приділялася науковій діяльності курсантів, студентів та слухачів. Курсанти та студенти академії щороку брати участь у міжнародних навчаннях European Rescue Workshop Fenix у співдружності з делегаціями профільних навчальних закладів Польщі, Литви, Румунії, Німеччини та Естонії.

З 14 березня 2007 р. по 16 січня 2008 р. та з 17 червня 2010 р. по 26 червня 2013 р. навчальний заклад очолював кандидат психологічних наук, професор, генерал-майор служби цивільного захисту Микола Андрійович Кришталь.

З нагоди Дня рятувника академію нагородили за значні трудові здобутки у справі підготовки фахівців для підрозділів і органів цивільного захисту статуеткою і дипломом Лауреата Програми 2010 р оргкомітет Всеукраїнської програми Золоті руки країни.

В 2012 р. академія отримала ліцензію на провадження освітньої діяльності за новими напрямками: Психологія, Системна інженерія,

Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології, Цивільний захист. В академії відкрита вчена спеціалізована рада з правом прийняття до розгляду та проведенням захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю Пожежна безпека.

З 27 червня 2013 р. і по теперішній час тимчасово виконуючим обов'язки ректора академії призначений кандидат історичних наук, доцент, старший науковий співробітник, заслужений працівник цивільного захисту України, академік Академії будівництва генерал-майор служби цивільного захисту Василь Миколайович Андрієнко.

Академія співпрацює з підрозділами ДСНС України з усіма регіонами України та зарубіжними колегами, укладені двосторонні угоди про співпрацю з провідними вищими навчальними закладами Польщі, Росії, Білорусі, Казахстану, Болгарії, Німеччини та Азербайджану.

На основі проведеного аналізу розкрито особливості організаційного процесу підготовки фахівців в органи та підрозділи ДСНС України в Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля в умовах створення, розвитку та реорганізації вищого навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Архів Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (м. Черкаси.) – Справа №20. Том I. Інв. 16. – Прикази начальника училища, 1980 год. – Арк. 52.
2. Архів Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля. (м. Черкаси. Справа №9. Том I. Інв. 54. – Прикази начальника училища, 1989 год. – Арк. 172-176.
3. Архів Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (м. Черкаси.) – Справа №20. Том I. Інв. 16. – Прикази начальника училища, 1980 год. – Арк. 265.
4. Двадцять п'ять років на варті. Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля. Короткий історичний нарис // І. Г. Дробінка, О. Б. Голинський, О. Е. Стоянович / Під заг. ред. М. Г. Шкарабури. – Черкаси: Друкарня ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля, 1998.
5. Лицарі порятунку / За заг. ред. М. Г. Шкарабури. – Черкаси: Брама-Україна, 2006.
6. Офіційний електронний ресурс Академії пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля // Історія навчального закладу – Режим доступу до джерела: http://fire.sk.ua/?page_id=115.
7. Пархоменко В. А. З історії пожежної охорони Миколаєва у XIX – першій половині XX століття. Т. 37. Історичні науки. – Миколаїв: видавничий відділ МФ НаУКМА, 2004. – С. 123-125.
8. Підгайний А. В. Становлення та розвиток системи підготовки офіцерських кадрів МНС України наприкінці XX – початку XIX ст.: Дис.канд. істор. наук, Львів, 2009.
9. Томіленко А. Г. Діяльність добровільних пожежних товариств на Правобережній Україні (друга половина XIX – початок XX ст). Т. 5. Історичні науки. – Миколаїв: видавничий відділ МФ НаУКМА, 2000. – С. 39-42.

References

1. Argv Academiae pagina securitatem, Polonia, Suecia, Hungaria Gerow de Chornobyl (m. Cherkasy.) – In ius N. 20. Volume I. NV. 16. – Ordines princeps de schola, 1980. – Arca. 52.
2. Argv Academiae pagina securitatem, Polonia, Suecia, Hungaria Gerow de Chornobyl. (M. Cherkasy. Ius N. 9. Volume I. NV. 54. – Ordines princeps de schola, 1989. Arcam. 172-176.
3. Argv Academiae pagina securitatem, Polonia, Suecia, Hungaria Gerow de Chornobyl (m. Cherkasy.) – In ius N. 20. Volume I. NV. 16. – Ordines princeps de schola, 1980. – Arca. 265.
4. Dvadtsati n'yat annis pars. Cherkasky nstitut pagina securitatem, Polonia, Suecia, Hungaria Gerow de Chornobyl. Denique storioni vivere // Primus. G. Drobny, O. B. Golinskii, O. E. Stojanovic / Pid zag. edited by M. G. Shkarabura. – Cherkasy: Drukarnia CPB ei. Gerow De Chornobyl, 1998.
5. Lizar poryatunku / Pro zag. edited by M. G. Shkarabura. – Cherkasy: Brama-Ucraina, 2006.
6. Ofitsiyniy elektronniy Resurs Academiae pagina securitatem, Polonia, Suecia, Hungaria Gerow de Chornobyl // Historia bet – Modus accessum ad Dzherelo: [htt://ignis.ck.ua/?primumobjectumBCC=115](http://ignis.ck.ua/?primumobjectumBCC=115).
7. Parkhomenko V. A. S historia pagina Aharoni Mikolov XIX – primum Polovin de vicesimo hoc saeculo. 37. Starion scientia. – Mikolaj: publishing vddl Matt NaUKMA, 2004. – S. 123-125.
8. Pagini A. V. Stanovlenie et progressum ratio praeparationis afterski kadru noprint MHC Ucraina de XXth – principio XIX century: Dis. candidatus. stella. Scientiarum, Lviv, 2009.
9. Tomilenko A. G. Umbilicalia dobrovolny poreznih viator in Pravoberezhna Ucraina (dimidium XIX – XX mannus CT). Vol. 5. Starion scientia. – Mikolaj: publishing vddl Matt NaUKMA, 2000. S. 39-42.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2015 р.

Л. В. Богун

Профессиональная подготовка будущих спасателей в системе ведомственного образования (на примере Черкасского института пожарной безопасности имени Героев Чернобыля НУГЗУ)

В статье рассмотрены важнейшие страницы истории учебного заведения. Отражен поиск новых форм и методов учебной, научной и воспитательной работы. Проанализирована высокая профессиональная подготовка в высшем учебном заведении будущих работников Государственной службы Украины из чрезвычайных ситуаций., наличие знаний, умений и навыков, которые бы позволяли качественно исполнять свои служебные обязанности.

Впервые в данной статье раскрывается основная деятельность и этапы развития высшего учебного заведения, которое готовит всесторонне развитых, высокообразованных специалистов в отрасли пожарной безопасности. Каждая

стораница истории учебного заведения наполнена уважением к пожарно-спасательной дела и профессии спасателя, поскольку героический опыт всегда актуален. Профессия спасателя чрезвычайно уважается в нашей стране. Эта профессия тяжелая, ответственная, иногда опасная и ожидает от спасателя ответственности, профессиональности и отважности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, высшее учебное заведение, история учебного заведения.

L. V. Bohun

Professional training of future rescuers in the system of departmental education (on the example of Cherkasy Institute of Fire Safety named after Heroes of Chornobyl of NUCPU)

The article considers the most important pages of the history of this higher educational institution. The ways of searching for new forms and methods of teaching, researching and educational works are shown. High vocational training of future staff of State Emergency Service of Ukraine and the availability of knowledge, skills and habits for qualitative work have been analyzed.

For the first time this article shows the main activities and stages of the development of this higher educational institution, that trains highly skilled experts in fire safety. Every page of the academy's history is full of respect to rescue and firefighting activity as heroic experience is always actual. The rescuer's profession has highly honored status in our country. This profession is hard, responsible, sometimes dangerous and expects from specialists to be highly responsible, determined, professional and courageous.

Key words: professional training, higher educational institution, history of educational institution.